

СДРУЖЕНИЕ НА ПОМАГАЩИ СПЕЦИАЛИСТИ
В СОЦИАЛНАТА СФЕРА „МАЛКИ СТЪПКИ“

СБОРНИК

с процедури по
Наредба за
приобщаване
образование за
училища и
детски градини

2017 г.

Съставители:

Димитър Грънчаров

Валерия Симова

Процедурите описани в този сборник и съответното им графично изобразяване са обект на авторско право на Сдружение на помагащи специалисти в социалната сфера „Малки стъпки“ – Плевен.

Ползването на процедурите е неограничено свободно за училища и детски градини, без значение какъв е източника на тяхното финансиране

Ползването на процедурите от други държавни, общински, стопански и нестопански лица е възможно, ако изрично се цитира източника и използването им няма комерсиална цел.

Вместо увод

Сдружение на помагащи специалисти в социалната сфера „Малки стъпки“ работи в подкрепа на училища и детски градини вече пета година. Установихме, че това което плаши най-много педагозите, не са изискванията към тяхната работа, а неясните указания и не винаги нужните документи, които трябва да изготвят. Затова решихме, че можем да се опитваме да „измъкнем“ от нормативните документи последователността на стъпки, които следва да се направят в една или друга ситуация. Така постъпихме с Координационния механизъм за взаимодействие при дете жертва на насилие и с Механизъм за противодействие на училищния тормоз. Обратните връзки от училища и детски градини ни карат да вярваме, че правим нещо практически полезно. Затова си позволихме да направим процедурен прочит на Закона за предучилищно и училищно образование, Наредбата за приобщаващо образование, Механизма за противодействие на училищния тормоз и други нормативни актове. В резултат на нашия прочит ви предлагаме този сборник с процедури, които са предназначени и приложими в училища и детски градини. В сборника ще намерите три процедури и един алгоритъм. Процедурите описват стъпките, по които следва да премине училището или детската градина при осигуряване на подкрепа на децата и учениците, в различни ситуации. Това което няма да намерите в този сборник е съдържанието, с което трябва да изпълните стъпките. Това съдържание следва да е строго индивидуално, съобразено на първо място с конкретното дете/ученик и конкретната ситуация. Алгоритъмът посочва етапите, през които се минава при използване на метода „Работа по случай“.

Процедурите са разработени като помощно средство и нямат задължителен характер – ако мислите, че нещо е по-добре да се направи по друг начин – направете го. Нормативната рамка е Наредба за приобщаващо образование, а не този сборник.

Една препоръка от нас (също незадължителна) – добре е да имате някъде, на достъпно за учителите място информация за:

- Органи по закрила на детето в общината ви – телефони на отговорни лица от Отдел „Закрила на детето“, МВР, Общината, кмет на населеното място и др.
- Социални услуги в общността и какви ресурси предлагат те – психолози, социални работници, терапевти и т.н.
- Процедурите, които се следват в по-рядко случващи се ситуации, отнасящи се към интересите на децата и учениците.

Накратко направете си справочник с прагматични неща. Не за проверка, а за работа.

Ще се радваме ако ни дадете обратна връзка за това как работят във вашето училище или детска градина, процедурите от сборника на e-mail: SKCPleven@yahoo.com

От съставителите

Процедура 1

ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ОБЩА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ В УЧИЛИЩЕ/ДЕТСКАТА ГРАДИНА

Обща подкрепа за личностно развитие, получават **ВСИЧКИ** деца и ученици в детската градина и училището.

ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ОБЩА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА

Какви са формите на обща подкрепа:

1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
2. занимания по интереси;
3. грижа за здравето въз основа на информация от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, за здравословното състояние на детето и за проведени медицински изследвания и консултации и при взаимодействие с медицинския специалист в здравния кабинет в детската градина;
4. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения.

Общата подкрепа за личностно развитие в детската градина, която е насочена към превенцията на обучителните затруднения, се изразява във включване на отделни деца в дейности според техните потребности, установени след ранното оценяване, като:

1. обучение чрез допълнителни модули за деца, които не владеят български език;
2. прилагане на програми за психомоторно, познавателно и езиково развитие;
3. индивидуална и групова работа при установени езикови и/или емоционално-поведенчески, и/или сензорни затруднения.

Дейността по т. 1 се извършва от учителите в групата в детската градина, а по т. 2 и т. 3 – от психолог, логопед или от други педагогически специалисти при необходимост – рехабилитатор на слуха и говора и други.

Учителите в групата установяват напредъка на всяко дете, което включено в дейности по общата подкрепа за личностно развитие, насочена към превенцията на обучителните затруднения, поне два пъти в рамките на учебната година, въз основа на материали от дейността му – рисунки и други творчески работи на детето, както и в резултат на писмени становища от логопеда, психолога или от друг специалист за развитието на детето. За резултатите от напредъка на детето учителите изготвят доклад до директора. Материалите, становищата и докладът се съхраняват в детското портфолио и в личното образователно дело на детето.

ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ОБЩА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ В УЧИЛИЩЕ

Какви са формите на обща подкрепа:

1. Екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти – срещи за оценка, набелязване на активности и оценка на напредъка. По време на срещите се води протокол, който се подписва от всички участници в срещата и се съхранява от координатора на координиращия екип на училището/детската градина. Графикът на срещите се прилага към годишния план за дейността на детската градина или училището и се актуализира при необходимост

2. Кариерно ориентиране на учениците;

3. Занимания по интереси – клубове и други форми, както и включване в конкурси и проекти на деца с изяви дарби;

- дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство;
- изяви, свързани с образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно - туристически дейности по проекти, програми и други на общинско, областно, национално и международно равнище;
- обучение по учебни предмети и модули, както и участие в дейности, чрез
- които се придобива допълнителна подготовка от учениците, определена в съответствие с чл. 85, ал. 3 от ЗПУО.

4. Библиотечно-информационно обслужване;

5. Грижа за здравето въз основа на информация от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, за здравословното състояние на детето и за проведени медицински изследвания и консултации и при взаимодействие с медицинския специалист в здравния кабинет в училището;

6. Осигуряване на общезитие;

7. Поощряване с морални и материални награди;

8. Дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение. Психологическата подкрепа е насочена към учениците, учителите, директора, заместник-директора (заместник-директорите) и родителите; Психологическата подкрепа се осъществява от психолог или педагогически съветник и включва:

- създаване на условия за сътрудничество и ефективна комуникация между всички участници в образователния процес;
- предоставяне на методическа помощ на учителите за превенция на насилието и за преодоляване на проблемното поведение на децата и учениците;
- извършване на групова работа с ученици и/или кризисна интервенция;
- работа със средата, в която е детето или ученикът – семейството, връстниците.;

9. Дейности за превенция на обучителните затруднения, включително логопедична работа. Общата подкрепа за личностно развитие в училището за целите на превенцията на обучителните затруднения се изразява във включване на отделни ученици в дейности като:

- допълнително обучение по учебни предмети с акцент върху обучението по български език, включително ограмотяване на ученици, за които българският език не е майчин;
- консултации по учебни предмети и допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;
- логопедична работа с учениците.

Общата подкрепа за личностно развитие в училището за целите на превенцията на обучителните затруднения

Старт: инициатива на учител и/или друг специалист или родител. Класният ръководител/учителят в група свиква екип, с участието на учител на детето, член на координиращия екип на училището/детската градина и друг специалист при необходимост.

Стъпки след стартиране:

Стъпка 1.

Екипът изслушва учител/родител или специалист иницирал начало на процедурата – събира се информация от входните равнища по учебни предмети, от индивидуалния напредък в обучението и от наблюдението на развитието на отделни деца или ученици;

Източници на информация:

1. сведения от педагогически специалисти за силните страни на децата и учениците, които срещат затруднения в обучението, и на индивидуалните им нагласи по отношение на ученето и участието в образователния процес и в дейността на институцията;
2. сведения от педагогически специалисти или от социален работник в детската градина или училището за наличие на възможни рискови фактори в средата на тези деца или ученици;
3. данните от информацията, която придружава тези деца и ученици от детската градина, включително за предоставяни дейности по обща подкрепа за личностно развитие в детската градина;

Стъпка 2.

Екипът се запознава с документи релевантни със случая; данните от установяването на готовността на тези деца за училище, от логопедично изследване, портфолио и други.

Стъпка 3.

Екипът оценява силните страни на ученика и потребността от обща и/или допълнителна подкрепа;

I. При оценка за обща подкрепа – решение за обща подкрепа.

Кога се взима такова решение:

1. Когато се установят затруднения в обучението на детето или ученика и/или има рискови фактори в средата, които може да повлияят на обучението му, но които все още не изискват предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие;
2. Когато се установи, че дете или ученик напредва значително по-бързо в обучението и развитието си от децата или учениците на неговата възраст.;

II .При оценка за допълнителна подкрепа – стартира процедура 2

Стъпка 4

Определяне на конкретни мерки

Конкретните мерки изискват:

1. Определяне на конкретна цел – какво затруднение трябва да се преодолее;
2. Определяне на конкретни стъпки за преодоляване на затруднението – чрез допълнително обучение, консултации, логопедична работа, работа в учебните часове и други;
3. Определяне на срок и описание на резултатите от работата в края на поставения срок – постигнат напредък, преодоляно или непреодоляно затруднение, насочване за оценка на индивидуалните потребности от екип за подкрепа за личностно развитие и други.

Стъпка 5

Прилагане на конкретните мерки

Конкретните мерки се предприемат от учителите в групата на детето или от класния ръководител на ученика в екипна работа с другите педагогически специалисти до 14 дни от установяването на случаите.

Координацията на изпълнението на конкретните мерки се осъществява от учителите в групата на детето или от класния ръководител на ученика

Дейностите задължително се осъществяват и в неучебно време, включително през ваканциите, съобразно потребностите на децата и учениците, като продължителността им за отделен ученик или за група ученици е в зависимост от възможностите на детската градина или училището, но не по-малко от 2 седмици при седмична заетост до 20 учебни часа.

Стъпка 6

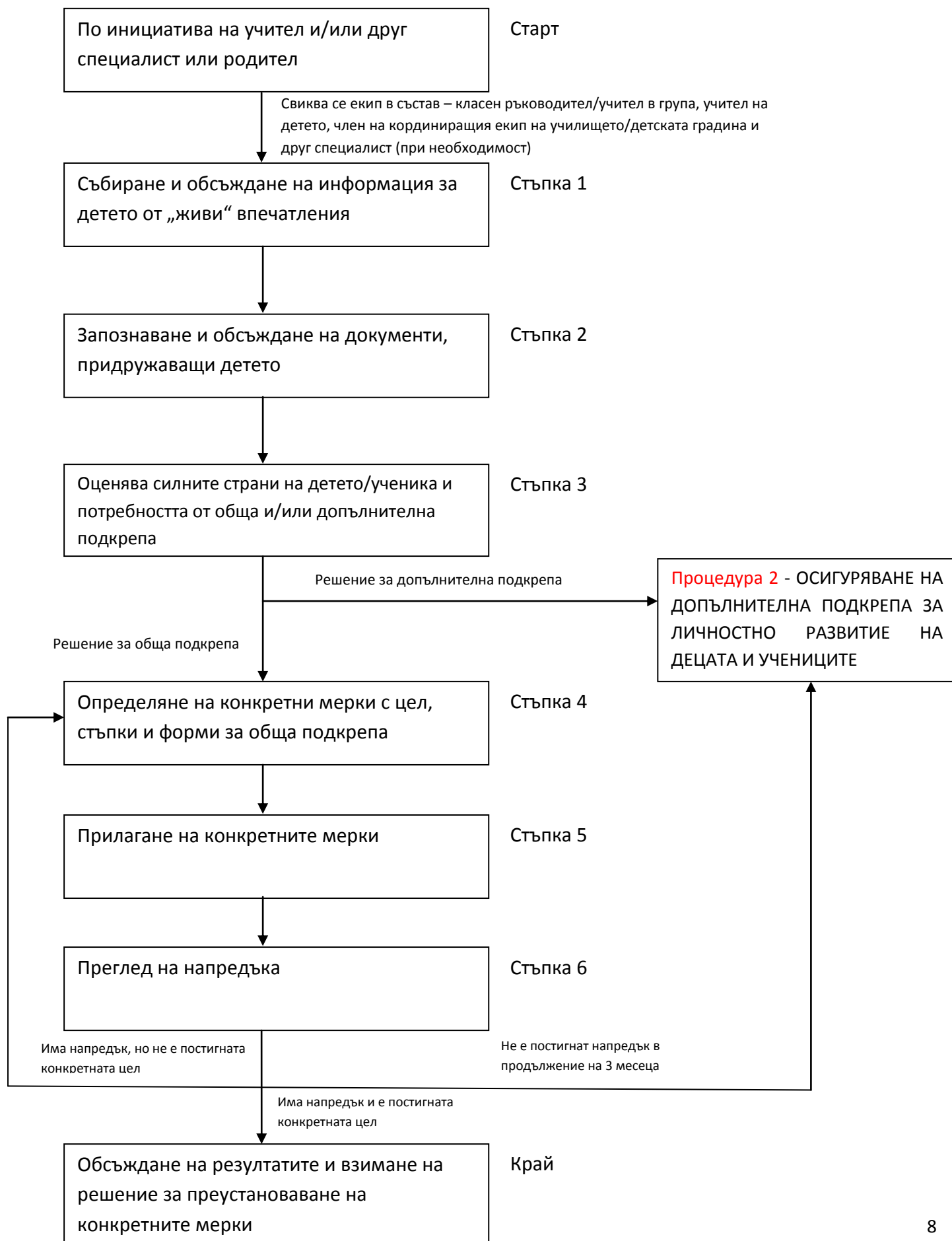
Преглед на напредъка

Прегледът на напредъка се прави по инициатива на класен ръководител/учител в група, учител, родител или друг специалист.

Конкретните мерки се актуализират, променят или прекратяват след преглед на напредъка на развитието на детето или ученика, извършен от учителите в групата на детето или от класния ръководител на ученика съвместно с други специалисти в детската градина или училището.

В случаите когато дете или ученик получава обща подкрепа и не се отчита напредък в развитието му в рамките на три месеца от началото на предоставянето на подкрепата, учителите в групата на детето, съответно класният ръководител на ученика обсъждат с координиращия екип на училището/детската градина и с родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, насочването на детето или ученика за извършване на оценка на индивидуалните му потребности от екип за подкрепа за личностно развитие.

ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ОБЩА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ В УЧИЛИЩЕ/ДЕТСКАТА ГРАДИНА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ОБУЧИТЕЛНИ ЗАТРУДНЕНИЯ

ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва:

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

Работата по конкретен случай включва:

1. определяне на цели и действия, насочени към детето или ученика;
2. формулировка на случая;
3. изготвяне на план за подкрепа;
4. взаимодействие и работа с подкрепящата среда;
5. постигнати резултати от работата по случая

Работата по конкретен случай се провежда от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика в детската градина или училището като от екипа се определя водещ на случая – педагогическия съветник или социалния работник, в детската градина или училището.

Старт: инициатива на учител и/или друг специалист, родител или координиращ екип на училището/детската градина

Стъпки след стартиране:

Стъпка 1.

Създаване на екип за подкрепа за личностно развитие за конкретно дете или ученик в детската градина или училището със заповед на директора.

В състава на екипа задължително участват психолог и/или педагогически съветник, както и логопед. В екипа може да участва ресурсен учител/специален педагог, както и други специалисти според индивидуалните потребности на детето или ученика. В екипа може да се включват представители на органите за закрила на детето.

Екипът се ръководи от определения със заповедта на директора специалист от екипа.

В работата на екипа на детето или ученика участва родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, а при необходимост и представител от съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и/или от центъра за подкрепа за личностно развитие.

Екипът работи целогодишно като провежда общите си срещи по предварително изготвен график, който включва не по-малко от две заседания месечно.

Когато не може да формира екип за подкрепа за личностно развитие на дете или ученик със специални образователни потребности, директорът на детската градина или училището в 3-дневен срок от установяването на необходимостта от извършване на оценка на индивидуалните потребности изпраща заявление до директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за извършване на оценката

Оценяващи екипи, в зависимост от причината :

Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, се извършва от психолог, логопед, ресурсен учител, а при деца и ученици с увреден слух или с нарушено зрение – и от рехабилитатор на слуха и говора или от учител на деца и ученици с нарушено зрение, съвместно с учителите в групата в детската градина/класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището.

Оценяват се познавателно развитие, комуникативни умения, социални умения, физическо развитие, адаптивно поведение, психични реакции, семейно функциониране

Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици в риск се извършва от психолог и/или от социален работник в детската градина или в училището съвместно с учителите в групата в детската градина/класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището.

Оценяват се рисковите и защитните фактори в ситуацията на детето или ученика и неговата среда.

Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици с изяви дарби се извършва от учителите в групата в детската градина/класния ръководител и от учителите, които преподават на ученика в училището, съвместно с психолога или педагогическия съветник.

Оценяват се конкретните области на изяви дарби и способности.

Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици с хронични заболявания се извършва от психолога съвместно с учителите в групата в детската градина/класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището, с медицинския специалист в здравния кабинет в детската градина или училището в сътрудничество с личния лекар на детето или ученика.

Оценява се здравословното състояние на детето или ученика и влиянието му върху обучението.

Стъпка 2.

Извършване на оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие.

Оценката на индивидуалните потребности на дете или ученик е процес на събиране и анализиране на специфична информация за неговото функциониране – силни страни, затруднения, потенциал за оптимално развитие, участие в образователния процес, възможности за реализация.

За извършването на оценката родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, представя следните документи:

1. заявление до директора;
2. статуси от проведени предварителни изследвания и консултации –психологични, логопедични, медицински – при наличие на такива, в зависимост от потребностите на детето или ученика;
3. всички документи, съдържащи информация за здравословното състояние и социалното положение на детето, документи, издадени от съда, както и други документи, които имат отношение към обучението и образованието на детето или ученика, включително и документи от детската градина при наличие на такива, необходими за извършване на оценката;
4. протокол от специализирана по профила на заболяването лекарска консултативна комисия, и/или решение на териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК), и/или на Национална експертна лекарска комисия (НЕЛК) с приложена лична амбулаторна карта, съдържаща информация за проведени изследвания, консултации, епикризи и други, които удостоверяват заболяването – при деца и ученици с хронични заболявания.

Оценката на индивидуалните потребности се извършва в срок от 1 до 3 месеца от началото на учебната година или от подаването на заявлението на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, до директора на детската градина или училището.

Оценката на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците е функционална.

При извършването на оценката на децата и учениците, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, увреждането и функционирането се разглеждат като следствие от взаимодействието между здравословното състояние (заболявания, разстройства и нарушения) и факторите на средата (контекста) в съответствие с Международната класификация на функционирането на човека, уврежданията и здравето (ICF) на Световната здравна организация (СЗО) и при отчитане на Международната класификация на болестите – МКБ 10 на СЗО.

Оценката на децата и учениците се извършва съгласно Карта за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика.

Картата за оценка на индивидуалните потребности съдържа следните компоненти:

1. оценка на функционирането на детето или ученика;
2. становище на екипа, извършил оценката на индивидуалните потребности, за необходимите ресурси за допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика;
3. определяне на спецификата и на вида на допълнителната подкрепа – краткосрочна или дългосрочна;
4. препоръка за ползване на други услуги, включително и на социални услуги, или за включване в други занимания.

Оценката на функционирането на детето или ученика включва:

1. общ здравен статус на детето или ученика, физическо развитие;
2. емоционално и социално развитие (игрови умения; отношения с връстници; отношения с възрастни; социално приемливо поведение; самооценка; ниво на независимост; поведение, съответно на възрастта; умения за самообслужване и самостоятелност; риск от нараняване; хиперактивност);
3. познавателно развитие (памет; внимание; мислене; интелект);
4. езиково и говорно развитие и комуникативни умения (латерализация; гнозис и праксис; рецептивна реч; експресивна реч; писмена дейност; математически умения; невербална комуникация; комуникативна функция на езика);
5. обучение (постижения в образователния процес; обучение по учебни програми по общообразователни учебни предмети; обучение по учебни програми по учебни предмети или модули за професионално образование и обучение; участие в терапевтични програми);
6. семейни отношения (контакт с родителите или други членове от семейството, честота на контактите, качество на контактите; основни грижи и закрила; емоционална връзка и стабилност на отношенията в семейството; родителски стил на възпитание);
7. социална среда (семейна история; разширено семейство; жилищни условия; социални характеристики и ресурси на средата).

На родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, се предоставя копие от попълнената Карта за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика.

При несъгласие на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, с оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика със специални образователни потребности, извършена в детската градина или училището, той може да подаде заявление до директора на съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за организиране на повторна оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика в 14-дневен срок от извършването на оценката от екипа за подкрепа за личностно развитие.

В случаите на несъгласие на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, с предложената допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, независимо че въз основа на оценката на индивидуалните потребности по е установена такава необходимост, и за предотвратяване на риска от отпадане от училище, директорът на детската градина или училището писмено уведомява съответния отдел за закрила на детето с цел осигуряване на най-добрия интерес на детето или ученика.

Директорът на детската градина или училището изпраща копие от протокола с оценката и решението на екипа за подкрепа за личностно развитие за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика със специални образователни потребности в регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование в 3-дневен срок от извършването на оценката за одобряване на предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности.

Стълка 3

Изготвяне на план за подкрепа на детето или ученика.

Планът за подкрепа включва:

1. целите, задачите и конкретните дейности за допълнителна подкрепа за личностно развитие;
2. описание на възможностите, силните страни и потенциала на детето или ученика за включване и участие в образователния процес и в дейността на институцията;
3. определяне на вида и формата на обучение;
4. определяне на вида на допълнителната подкрепа и на конкретния срок за предоставянето ѝ;
5. определяне на конкретни образователни цели и очаквани резултати от обучението на детето или ученика;
6. определяне на начини за оценяване на напредъка на детето или ученика;
7. определяне на специални педагогически, терапевтични и други методи и средства за постигане на целите;
8. определяне на честотата на осъществяване на дейностите за допълнителна подкрепа;
9. описание на екипната работа с детето или ученика, на ролята и отговорностите на педагогическите специалисти и на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, при предоставянето на допълнителната подкрепа;
10. описание на необходимите ресурси за допълнителната подкрепа и за ефективен преход между институциите или между отделните етапи и степени на образование и на координацията на работата с децата и учениците, които получават допълнителна подкрепа за личностно развитие;
11. определяне на часовете за ресурсно подпомагане – за дете или ученик със специални образователни потребности.

Стълка 4

Предоставяне на допълнителна подкрепа

Краткосрочна е подкрепата, която въз основа на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика се предоставя за определено време в процеса на предучилищното и училищното образование, като:

1. за деца или ученици със специални образователни потребности обхваща период от минимум една учебна година до максимум края на съответния етап от степента на образование;
2. за деца и ученици в риск обхваща времето на планираните дейности за работа по конкретния случай, която се осъществява в училище в сътрудничество с отделите за закрила на детето;

3. за деца и ученици с изявени дарби обхваща период от минимум една учебна година. В началото на всяка учебна година се оценява необходимостта от предоставяне на такава подкрепа до края на съответния етап от степента на образование;

4. за деца и ученици с хронични заболявания обхваща периода, необходим за лечението на детето или ученика. При необходимост срокът ѝ се удължава в зависимост от здравословното състояние на детето или ученика. При прекратяване на медицинската грижа екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика извършва оценка за необходимостта от предоставяне на подкрепа, каквато се предоставя на деца или ученици със специални образователни потребности.

Дългосрочна е подкрепата, която въз основа на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика обхваща повече от един етап от степента на образование, повече от една степен на образование или е за целия период на обучение на детето или ученика в детската градина или училището.

Детската градина, училището и центърът за подкрепа за личностно развитие в зависимост от индивидуалните потребности на децата и учениците осигуряват следните специалисти за допълнителна подкрепа за личностно развитие:

1. при сензорни и/или неврологични увреждания и при множество увреждания – ресурсен учител, рехабилитатор на слуха и говора, учител на деца и ученици с нарушено зрение, логопед, психолог, а при необходимост лекар, социален работник, както и помощник на учителя;

2. при обучителни трудности – логопед, психолог, ресурсен учител;

3. при прояви от аутистичния спектър – ресурсен учител, логопед, психолог, както и помощник на учителя;

4. при емоционални и/или поведенчески затруднения – психолог и/или педагогически съветник, социален работник, а при необходимост помощник на учителя и психотерапевт;

5. при наличие на риск – психолог и/или педагогически съветник, социален работник, а при необходимост помощник на учителя и медиатор от общността на детето или ученика;

6. при изявени дарби и способности в различни области – учител (учители) и специалисти, съобразно изявените дарби и способности на детето или ученика, а при необходимост педагогически съветник и/или психолог;

7. при хронични заболявания – психолог и/или педагогически съветник, а при необходимост лекар или друг медицински специалист.

Помощник на учителя се осигурява при повече от 3 деца или ученици със специални образователни потребности в групата в детската градина или в паралелката в училището, и/или когато децата и учениците със специални образователни потребности в групата или в паралелката са с комплексни потребности вследствие на емоционално-поведенчески проблеми при разстройство от аутистичния спектър или при друго увреждане, нарушение или заболяване.

Помощникът на учителя не е педагогически специалист и се назначава от директора на детската градина или училището когато е определен в плана за подкрепа на детето или ученика.

Помощникът на учителя може да бъде лице с висше образование, включително и с професионална квалификация „учител“, или лице със средно образование.

Помощник-възпитателят в детската градина осъществява функции на помощник на учителя при обучението, възпитанието и социализацията на деца със затруднения в обучението или самообслужването, както и при деца със специални образователни потребности.

Директорът на детската градина или училището назначава ресурсен учител за дългосрочна допълнителна подкрепа на до 3 деца и ученици със специални образователни потребности в групата или паралелката.

За децата и учениците с краткосрочна допълнителна подкрепа директорът може при необходимост да подаде заявление за осигуряване на ресурсни учители и други педагогически специалисти от регионален

център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, от център за подкрепа за личностно развитие, от Държавния логопедичен център, от специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

В срок до 14 дни от получаване на заявлението директорите на регионални центрове за подкрепа на процеса за приобщаващото образование, Държавният логопедичен център, централните за подкрепа за личностно развитие и специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания осигуряват необходимите учители и специалисти, а при невъзможност да ги осигурят съдействат на директора на детската градина или училището за осигуряването им от други институции или от социални услуги.

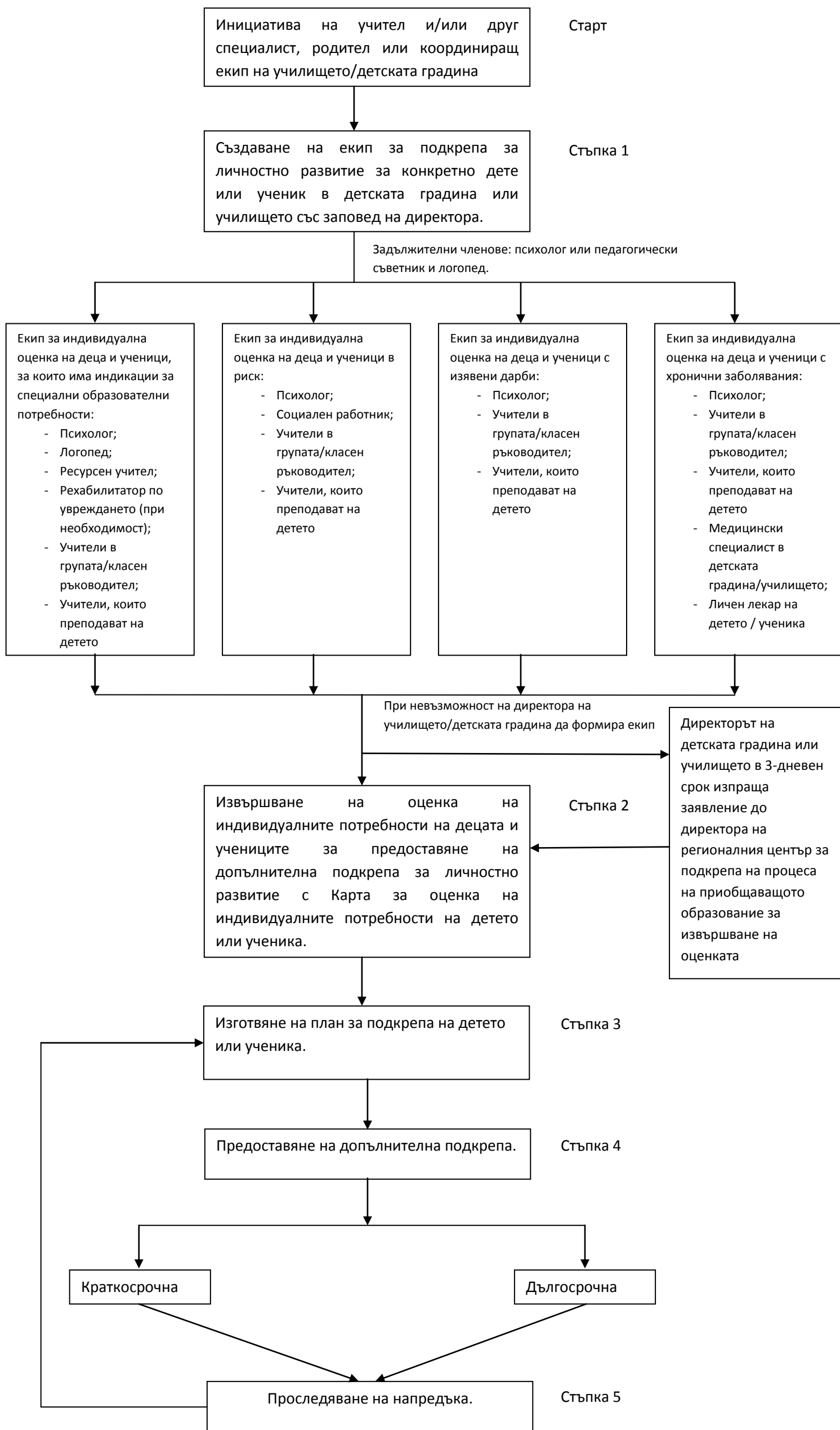
Когато детската градина или училището не може да осигури ресурсното подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности, в срок до 10 септември директорът подава информация до съответната община с искане за осигуряването му като посочва видовете специалисти за ресурсното подпомагане.

Стъпка 5

Проследяване на напредъка

Напредъка в развитието на детето или ученика се проследява на всеки три месеца от учебното време през учебната година и при необходимост внася промени в плана за подкрепа и в индивидуалните учебни програми след информирано писмено съгласие на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето.

ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

РЕАКЦИЯ ПРИ СЛУЧАИ НА НАСИЛИЕ, ТОРМОЗ И ПОВЕДЕНИЕ В КОНФЛИКТ СЪС ЗАКОНА**Условие за стартиране:**

1. Ученик или дете от училището или детската градина е жертва на насилие от пълнолетно лице
2. Ученик или дете от училището или детската градина е жертва на тормоз от друго дете, ученик или група деца/ученици
3. Ученик или дете от училището или детската градина е извършител на тормоз по отношение друго дете, ученик или група деца/ученици
4. Ученик или дете от училището или детската градина извършител на тормоз по отношение на персонал от детската градина или училище
5. Ученик от училището е извършител на деяние, в конфликт със закона

Старт: По сигнал на ученик, учител, класен ръководител, друг специалист от училището, РУ МВР, кметство на Община или населено място, ОЗД, родител или родственик.

Подпроцедура 3.1.

(използва се ако детето е жертва на насилие от пълнолетно лице)

Стъпка 1: Докладване на ситуацията съгласно изискванията на чл. 7 от Закона за закрила на детето в това число и верифициране на ситуацията - екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти + обсъждане между ученика и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем и получаване на подкрепа за разрешаването му.

Изготвя се протокол от екипна среща за обсъждане на ситуацията и доклад към органите по закрила на детето с копие до РУО

Стъпка 2: Включване на класен ръководител и член на координиращия екип на училището в мултидисциплинарния екип по случая, съгласно координационен механизъм за действие при дете жертва на насилие, в риск от насилие и при кризисни ситуации от 2010 г. Ако в срок от 72 часа след подаването на сигнала към органите за закрила на детето в училището не постъпи информация за свикване на мултидисциплинарен екип от ОЗД или информация за отхвърляне на сигнала, като недостовоерен, директорът на училището изпраща информация за предприетите мерки в РУО, с копие до кмета на Общината и ДАЗД.

Ако ОЗД открие случай за дете, жертва на насилие, то детето попада в категория „дете в риск“ и процедурата продължава по стъпките на **процедура 2** за оказване на допълнителна подкрепа на дете в риск.

Ако ОЗД откаже да открие случай за дете в риск, но учителите, училищния психолог и/или педагогическия съветник наблюдават прояви на страдание в детето, то процедурата продължава през **процедура 1** за обща подкрепа.

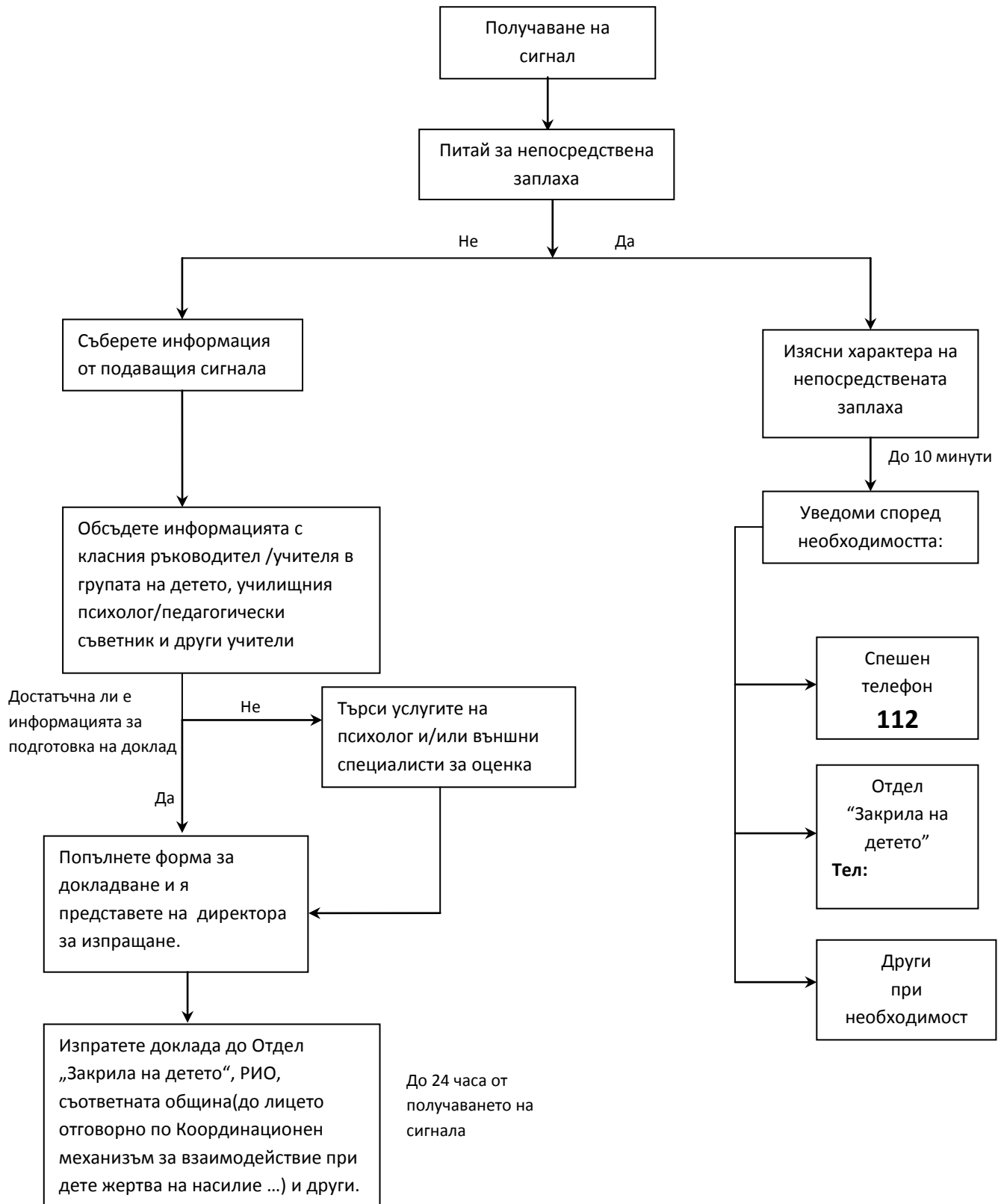
Подкрепата в училищна среда за дете, за което е съобщена ситуация на насилие, може да включва и:

- консултиране на детето или ученика с психолог;
- консултиране на детето или ученика с педагогически съветник;
- индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
- насочване на детето или ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;

За документиране на реакцията на този етап е необходимо копие от протокол от решения на мултидисциплинарен екип и план за действие по случая или доклад на директора до РУО с копие до кмет на Община и ДАЗД за предприетите от училището мерки.

БЛОК-СХЕМА

за докладване/реагиране за насилие/съмнение за насилие над дете

Подпроцедура 3.2.

(използва се ако са изпълнени условия 2, 3 или 4 за стартиране - ситуации на тормоз)

Стъпка 1: Ако се наблюдава ситуация на тормоз, то се вземат мерки тя да се прекрати незабавно.

- При прекратяването на ситуация на тормоз от учителите или друг персонал на училището може да се използва физическа сила за разделяне и/или задържане на едно място на ученици. Задължително е формите на физическа сила/въздействие да са ясно описани в училищните документи.

Пример: В Северна Ирландия съществуват правила за т.нар. „Разумно въздействие“ Ето част от тях.

„Форми на разумно въздействие: Когато другите средства за контрол на поведението не вършат работа, персоналят трябва да изпрати за помощ някой надежден ученик и да окаже минимален натиск в зависимост от възрастта, пола, физическата сила, размера, медицинското състояние или всяка друга специална потребност на ученика. Това трябва да се прави по начин, който запазва достойнството и уважението към всички засегнати. Във всички случаи трябва да се подхожда със спокоен и премерен тон. Трябва да се постъпва правилно спрямо всеки отделен ученик и според действащите разпоредби на училището, като винаги се прилага следната процедура:

- Казвате на ученика да спре с неподходящото поведение.
- Молите ученика да се държи както трябва, като ясно изразявате какво се очаква от него.
- Казвате на ученика, че ще последва физическа намеса, ако продължава да се държи неподходящо.
- Намесвате се по умерен начин.

Различните форми на разумно въздействие зависят от индивидуалните обстоятелства и могат да включват:

- Разделяне на ученици, които се бият или имат намерение да се сбият;
- Препречване на пътя на някой ученик;
- Задържане за якето или чантата;
- Техники за измъкване (напр. когато ученик хване здраво член на персонала);
- Водене на ученик за ръката;
- Отвеждане на ученик чрез хващане отзад за лактите;

Мерки за безопасност: Когато се използва разумно въздействие, физическа намеса, задържане, мерки за безопасност, винаги трябва да се имат предвид здравето и безопасността на ученика. Физическата намеса трябва да се ограничава до минимална употреба на сила, необходима за разрешаване на проблема и успокояване на ученика.

Ограничения за употребата на сила: Законът строго забранява употребата на сила, която представлява телесно наказание. Употребата на сила за наказание или за умишлено причиняване на болка, нараняване или унижение противоречи на нашия Правилник за защита на детето.

Персоналят **НЕ ТРЯБВА НИКОГА** да действа по начин, от който основателно може да се очаква, че ще причини нараняване, напр. чрез:

- ✓ Задържане за врата;
- ✓ Прилагане на хватка, с която може да се затрудни дишането;
- ✓ Ритане, шамари, удари с юмрук или какъвто и да е предмет;
- ✓ Извиване на ставите;
- ✓ Спъване;
- ✓ Хващане или дърпане на косата;
- ✓ Задържане на ученика с лице към земята.

Персоналят също трябва да избягва да пипа или хваща учениците, по начин, който може да се сметне за непристоен.“

Стъпка 2: Доклад до директора на училището/детската градина. До един час след прекратяване на ситуацията на тормоз и/или след научаване за ситуация на тормоз учителя/служителя следва да докладва (устно) за нея на директора. В същия период следва да се уведоми и класния ръководител/учителя в група на участниците в ситуацията.

Стъпка 3: Директорът на училището/детската градина преценява, съвместно с класния ръководител/учителя в група дали е налице ситуация на тормоз и към кое ниво се отнася.

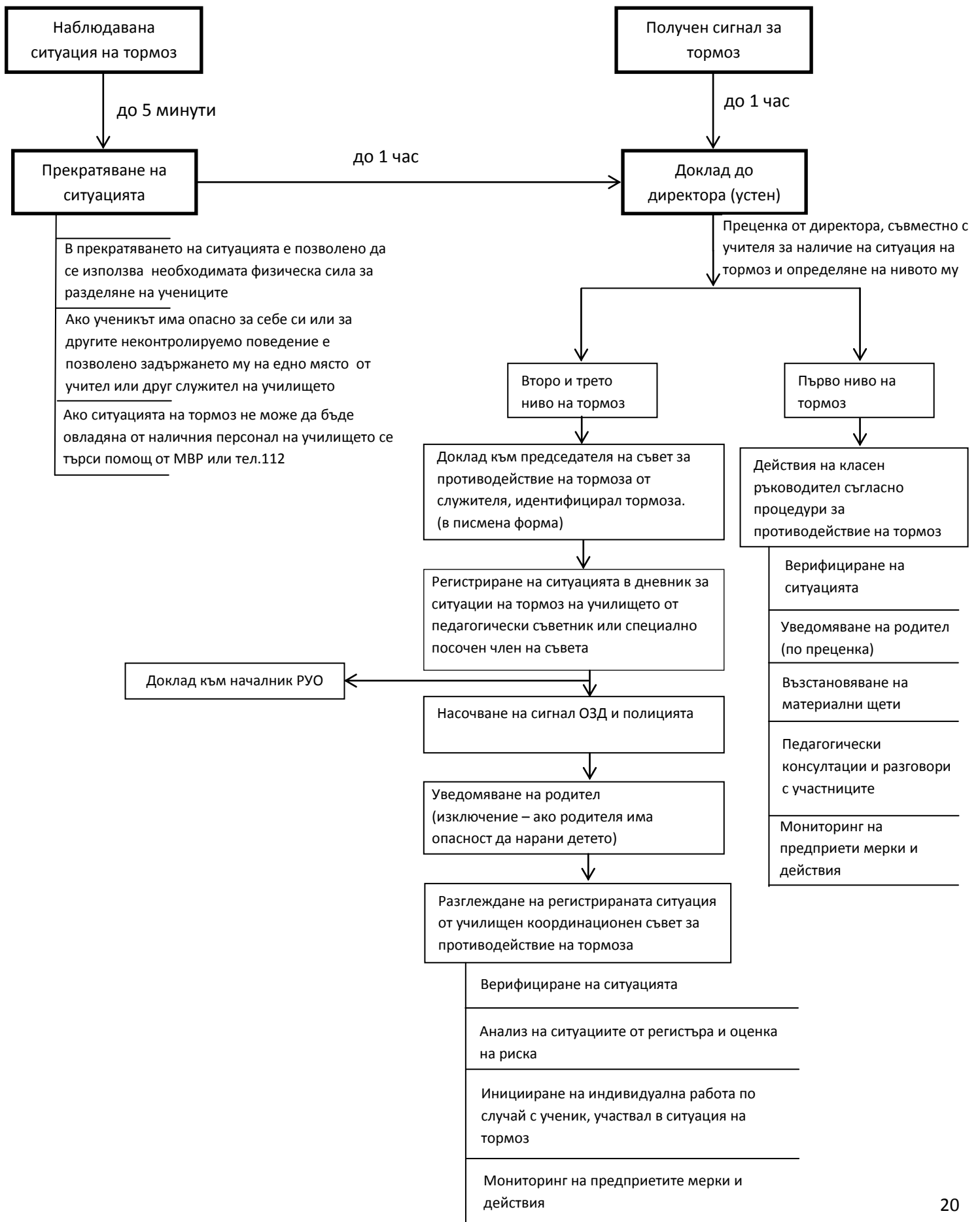
- Ако се прецени, че става въпрос за конфликт, а не за тормоз, директорът насочва въпроса за решаване от класния ръководител;
- Ако ситуацията е на тормоз от първо ниво, директорът насочва въпроса за решаване от класния ръководител, съобразно процедурите на училището/детската градина;
- Ако ситуацията е на тормоз от второ или трето ниво, директорът нарежда на наблюдаващия ситуацията/получилия сигнала да подготви доклад до председателя на училищния съвет по противодействие на тормоза и да се започнат действия по училищните процедури за реакция при второ и трето ниво на тормоз.

Бележка: При определяне на нивото на тормоз се използва Таблица 1. КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФОРМИТЕ НА ТОРМОЗ И ПРЕДПРИЕМАНЕ НА СЪОТВЕТНИ ДЕЙСТВИЯ от Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище, утвърден със заповед РД09-1871/18.12.2015 на Министъра на образованието и науката.

При оптимизирането на вътрешните (за училището и/или детската градина) процедури за противодействие на тормоза, следва да се вземат предвид и описаните в Наредбата за приобщаващо образование дейности, а именно:

1. обсъждане между ученика и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем и получаване на подкрепа за разрешаването му;
2. използване на посредник при решаване на конфликт в училище;
3. консултиране на детето или ученика с психолог;
4. консултиране на детето или ученика с педагогически съветник;
5. създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин;
6. насочване на детето или ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
7. индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
8. участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
9. други дейности, определени в правилника за дейността на институцията.

БЛОК СХЕМА ЗА РЕАКЦИЯ ПРИ УСТАНОВЕН ТОРМОЗ

Подпроцедура 3.3.

(използва се ако са изпълнени условие 5 – ученик, извършител на деяние, в конфликт със закона)

Стъпка 1: Уведомяване на директора и координатора на координиращия екип на процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците за ситуацията. При необходимост директорът уведомява органите на МВР.

Стъпка 2: Обсъждане на ситуацията от екип, който включва директор, координатор, класен ръководител, училищен психолог, а при необходимост и други членове от персонала на училището. Екипът следва да реши дали детето се нуждае от мерки за обща подкрепа или от мерки за допълнителна подкрепа за дете в риск. При обсъждането основен акцент са причините довели до деянието: ако предполагаме инцидент, който е довел до непредумишлено деяние, което е противозаконно, то ученикът е добре да получи обща подкрепа, психологическо консултиране и/или кризисна интервенция. Ако деянието е умишлено, то най-вероятно става въпрос за дете в риск, което има нужда от екип, оценка на потребностите и допълнителна подкрепа. Въпросът е обсъждането на ситуацията да става от гледна точка „Каква подкрепа е необходима на ученика за да постигне промяна в своето поведение?“, а не от гледна точка „Каква санкция, би го възпряла от повторно нарушение и би послужила за пример на останалите ученици?“

Стъпка 3: Стартиране на **процедура 1** за оказване на обща подкрепа или **процедура 2** за оказване на допълнителна подкрепа на ученика.

АЛГОРИТЪМ ЗА РАБОТА ПО СЛУЧАЙ

Работа по случай е сред базисните интегрални методи за осъществяване на помагача дейност с индивидуални клиенти. Това е един от пътищата на последователно и структурирано помагане посредством идентифициране на проблемите на нуждаещата се личност, оценяване на конкретните ѝ индивидуално специфични потребности и възможности; осигуряване и прилагане на подходящи интервенции, мерки, услуги, подкрепа; проследяване на предизвиканите и подпомогнати изменения и подобрения. (Механджийска Г., „Социална работа по случай – реконцептуализация на традиционните разбирания в съвременна приложна перспектива“, Е-списание Социална работа, бр.1 2013)

Работата по конкретен случай се основава на оценката на индивидуалните потребности и е насочена към децата и учениците в риск, а в някои случаи и към децата и учениците със специални образователни потребности.

Работата по конкретен случай се провежда от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика в детската градина или училището като от екипа се определя водещ на случая – педагогическия съветник или социалния работник, в детската градина или училището.

Работата по конкретен случай се осъществява при съгласуване и координиране на действията му с водещия на случая в отдела за закрила на детето.

Водещият на случая координира работата на специалистите и развива отношения на доверие с детето или ученика, така че тези отношения да стимулират неговото обучение, участието му в дейността на детската градина или училището и личностното му развитие.

Членовете на екипа може да участват в интердисциплинарна екипна работа със специалисти от социални услуги, в случаите когато детето или ученикът ползват такива, или с други специалисти, включително и медицински, които осигуряват здравната грижа за детето или ученика.

Работата по конкретен случай включва:

1. определяне на цели и действия, насочени към детето или ученика;
2. формулировка на случая;
3. изготвяне на план за подкрепа;
4. взаимодействие и работа с подкрепящата среда;
5. постигнати резултати от работата по случая.

Бележка: Запознатите с метода „Работа по случай“ най-вероятно вече са открили липсващия етап, а именно „Получаване на заявка“. При работата по случай за подкрепа на личностното развитие е в сила правилото, че заявителя е онзи, който плаща услугата. В такъв случай първичен заявител се явява държавата през изискванията на Закона за предучилищно и училищно образование и Наредба за приобщаващо образование. Всички заявки, които са от по-нисък порядък не могат да противоречат на заявката на първичния заявител. Вторичен заявител се явява училището/детската градина. Добре е още в периода на формулиране на заявката да се обмисли добре какво училището/детската градина иска конкретно за конкретния ученик/дете. Това ще позволи на следващ етап да се формулират адекватни цели и действия, насочени към детето или ученика.

За успешно прилагане на метода „Работа по случай“ е изключително важно на всеки един етап да се включва и детето/ученика за да се работи реално в негов интерес.

ДОКУМЕНТИ, КОИТО СЕ ИЗГОТВЯТ ПРИ РАБОТА ПО СЛУЧАЙ

Документите, които се изготвят при работа по случай имат работен характер и тяхната цел е да се подобри процеса на помагане. Те нямат задължителна форма, но имат минимално задължително съдържание. Пълна отговорност за истинността на документите носи специалистът, който ги изготвя.

Оценка на детето

Информацията се обобщава в пет оценъчни блока:

1. Основни нужди на детето
2. Основни проблемни зони
3. Протективни фактори
4. Рискови фактори
5. Ресурси за справяне – на детето, семейството и от общността

Оценката е писмен документ, който е достъпен за проверка. Оценката се споделя с детето и родителите. Споделянето се прави при спазване на принципите на зачитане на достойнството и личността на детето, уважение към личната история, етническата и културна идентичност на детето и спазване правото на детето на свобода и изразяване на мнение.

План за работа по случай – плана за работа по случай включва цел на работата, планирани активности, отговорности на членовете на екипа, индикатори за постигната промяна (индикатори за резултат). Планът е писмен документ, който е достъпен за проверка. Планът се договаря с детето и неговите родители. Договорът може да е устен или писмен.

Протоколи от работни срещи (с клиента и на екипа) – в протоколите се отразяват целта на срещата, протичането на срещата, оценка дали са постигнати целите, възникнали нови направления за работа, бележки на специалиста. Протоколите са писмен документ. Протоколите от екипни срещи са достъпни за проверка. Протоколите от срещи с клиента (детето/ученика) са поверителни и НЕ СА ДОСТЪПНИ за проверка. С протоколите работи само педагогическият съветник/училищния психолог и тяхното съдържание НЕ се прави достояние на други специалисти. При екипни срещи, супервизии и проверки се прави доклад с обобщена информация (устен или писмен).

Доклади по случая

Текущо развитие – такъв доклад се изготвя на всеки три месеца. В него се отбелязва: обща информация за детето, нужди на детето идентифицирани в началото на периода, цел на плана за работа по случай, индикаторите за промяна заложи в плана за работа по случай, изпълнение на индикаторите към момента, възникнали нови насоки за работа, необходими промени в плана на услугата. Текущия доклад е писмен документ, който е достъпен за проверка. Той се обсъжда от членовете на екипа и се договаря с клиента.

Финален доклад – такъв доклад се изготвя при приключване на случая. В него се отбелязва: обща информация за детето, дата и начин на влизане на случая, екип, който е работил по случая, цели формулирани в плана за работа – първоначални и при прегледите на плана, заложените индикатори за промяна, изпълнение/неизпълнение на индикаторите, хипотези за причини за неизпълнени индикатори,

Казвам се Дамиян Гринчаров. Имам магистърски степени по „Педагогика“ и „Социология“ и професионална квалификация „Супервизия в социалната работа“. Работя като координатор и консултант в Център за психологическо консултиране и подкрепа към Сдружение „Малки стъпки“ в град Плевен. Професионалните ми интереси са в областта на работа с деца и семейства, супервизия, подкрепа на специалистите, работещи с деца, статистическа обработка на количествени данни.

Казвам се Вадера Симова, магистър по „Социална психология“. Работя като психолог в Център за психологическо консултиране и подкрепа към Сдружение „Малки стъпки“ в град Плевен. Основни насоки и направления на работа – консултиране на деца и възрастни, детско-юношеска психология, кризи на развитието, детски страхове, работа с деца с емоционално поведенчески затруднения, психодиагностика. Професионалният ми опит е 13 години.

Сдружение на помагащите специалисти в социалната сфера „Малки стъпки“ предлага набор от психологически услуги за деца и възрастни в своя Център за психологическо консултиране и подкрепа. Там може да се получи психологическа консултация, диагностика и експертиза за развитието и актуалното състояние на детето.

Освен тях екипът от специалисти провежда тренинги и обучения за педагози, психолози, социални работници по теми, свързани с противодействие на тормоза и насилието в училище, особености на детското развитие, кризисна интервенция и други теми, свързани с работа с деца. Предлагаме методическа помощ за изготвяне на форми документи, отнасящи се отново за работата с деца и ученици. В екипа има специално обучен супервизор, което ни позволява да предлагаме и супервизия по случай, както и екипна супервизия.

Услугите могат да се ползват както в лична среща, така и в Skype или e-mail режим

Всички подробности могат да се открият на ФБ страницата на Сдружението и в групата „Тормоз и насилие в училище“.

Сдружение на помагащи специалисти в социалната сфера „Малки стъпки“
ул. Панега 28 А ет.2, Плевен
064/803474
e-mail: SKCPleven@yahoo.com

